

Deset let znovuobnovené české religionistiky

Břetislav Horyna

Před deseti lety, v dubnu 1990, byla v Brně založena Společnost pro studium náboženství (dnes Česká společnost pro studium náboženství, ČSSN). Tímto krokem vyvrcholily předchozí snahy o institucionalizaci vědeckého výzkumu náboženství. Ustavující shromáždění ČSSN ukázalo, jak značný potenciál odborníků na různou náboženskou problematiku naše země má. Pro ně a pro všechny další zájemce o vědní výzkumy náboženství vznikla nejen ČSSN, ale tři roky po jejím ustavení rovněž první odborný religionistický časopis v českých dějinách této disciplíny, *Religio. Revue pro religionistiku*. Za dobu své existence se stal uznávaným zprostředkovatelem religionistických poznatků, do něž přispívá řada domácích a zahraničních specialistů. Vedle společnosti a časopisu bylo třetím rovinou intenzivní práce uplynulých let konstituování studijního oboru religionistika na univerzitách. Při zpětném ohlédnutí lze dnes konstatovat, že se podařilo využít z hlediska historie oboru relativně krátký čas k tomu, aby se religionistika stala běžným vysokoškolským studijním programem. Nejlépe to dokládají první absolventi religionistiky, kteří již naplno užívají slasti vědeckého života i strasti nezaměstnanosti, prostě řečeno, žijí jako absolventi kteréhokoli jiného akademického studia. Tato samozřejmá a nijak zajímavá srovnatelnost religionistiky s ostatními studijními obory je právě tím, nač se počátkem devadesátých let málokdo odvážil pomyslet.

Bývá zvykem připomínat výročí s tím, že se uvádějí dosažené výsledky a vypočítávají úspěchy. Rád bych nyní tento zvyk opomenul. O podrobnostech vývoje ČSSN, o účasti na kongresech a konferencích, o jejich organizování i o domácím dění se lze dočíst na jiných místech. Ve vši stručnosti stačí pouze poznamenat, že během první dekády své znovuobnovené existence se česká religionistika stala pevnou a respektovanou součástí mezinárodních religionistických asociací, a to ve světovém (IAHR) i evropském měřítku (EurAssoc). Má zastoupení v jejich vrcholných orgánech a vystupuje jako plnoprávný, uznávaný a spolehlivý partner, jemuž jsou svěřovány nemalé úkoly při organizaci jejich vědeckého života. Má možnost spolurozhodovat o dalším vývoji vědy o náboženství v nadnárodních souvislostech. Tato pozice nevznikla automaticky a rozhodně nelze říci, že by byla ve srovnání s jinými národními společnostmi běžná. Nemenší vliv na upevnění situace religionistiky po deseti letech mají výsledky odborné

práce. Zde je zapotřebí zmínit (zástupně za ostatní) knižní edici Religionistika, kterou vydává Ústav religionistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Mezi jejími původními i překladovými tituly se už objevila také první knižní publikace vzešlá ze spolupráce české a slovenské religionistiky.

Jakkoliv by se to nabízelo, nechci ve výčtech tohoto typu pokračovat. Namísto nich zde chci připomenout roli člověka, bez něž by začátky obnovování české religionistiky byly mnohem složitější. Je jím emeritní profesor Evangelické teologické fakulty Univerzity Karlovy v Praze Jan Heller, který se tehdy vahou své osobnosti postavil za Společnost pro studium náboženství a stal se jejím prvním předsedou. Záštitu, kterou tak religionistické Společnosti poskytl, znamenala nedocenitelně mnoho a byla svým způsobem východiskem všeho dalšího. Ačkoli dnes profesor Heller se skromností sobě vlastní a potutelným úsměvem uměňuje, jak jen možno, svůj podíl na znovuzrození religionistiky, mám za jisté, že tato, ani žádná další reminiscence se neobejde bez toho, aby připomněla jeho zásluhu. Shodou okolností spadá výročí české religionistiky do dnů, kdy se významného životního jubilea dožívá též profesor Heller. Dvě data – 4. duben, den založení ČSSN, a 22. duben, narozeniny profesora Hellera (letos pětasedmdesáté) – k sobě patří víc než symbolicky. Za všechny, kteří mají něco společného s Českou společností pro studium náboženství, se připojuji se srdečnou gratulací a upřímným přáním všeho nejlepšího. Není třeba mnoho mluvit, stačí jen konstatovat: Jan Heller se zasloužil o českou religionistiku. To platí nejen nyní, kdy se uzavřelo první desetiletí jejích nových dějin, ale bude to platit stejně za dalších deset, dvacet nebo padesát let.